

en verdediging, vuurden een granaat af die slechts een geringe uitwerking bezat. Kwalitatief liet ook de artillerie veel te wensen over; de productie was trouwens in '40 en '41 dalende en er was nog steeds een groot tekort aan munitie. Tank- en luchtafweerkanonnen waren er te weinig. Al die kanonnen waren ook te weinig mobiel: tractoren (grotendeels dezelfde tractoren die bij de landbouw gebruikt werden; veel trekkracht hadden zij niet) waren er slechts voor één vijfde van alle batterijen. Gebrekkig waren vooral de verbindingen: het Rode Leger bezat daar geen eigen hulpmiddelen voor, het maakte gebruik van het normale telefoon- en telegraafnet.

Niettemin: hoeveel er kwalitatief ook aan de Russische strijdkrachten ontbrak, zij hadden de Duitsers op de 22ste juni en volgende dagen een warme ontvangst kunnen bereiden als zij daarop ingesteld waren geweest. Dat laatste was niet het geval. De Duitse aanval werd door niemand verwacht. Dat bleek ook uit de troependisposities. Van de twee-en-een-half miljoen militairen die, gelijk gezegd, achter de westelijke grens opgesteld stonden, bevond zich één derde op ca. 500 km afstand van de grens; deze troepen zouden per trein westwaarts vervoerd moeten worden. Er waren evenwel slechts weinig spoorwegen en als regel zouden de troepen met al hun uitrusting op 100 tot 150 km van de grens uitgeladen moeten worden: dan veranderde de spoorbreedte en voor het resterende traject was er geen rollend materieel. De troepen die dicht bij de grens lagen, waren ook al in de diepte opgesteld en wel over een afstand van 100 tot 150 km. Aan de grens zelf stonden slechts delen van 40 infanterie- en 2 cavalerie-divisies die gemiddeld vijftig kilometer grens te bewaken hadden. Zij waren primitief gehuisvest, hun officieren woonden in boerenhoeven, vaak op 10 km afstand van de onder hen ressorterende militairen. Bij die grenstroepen waren tankformaties ingedeeld waarvan vele tankchauffeurs niet meer dan twee uur rij-ervaring bezaten. Achter het aanleggen van de nodige verdedigingslijnes had men niet veel haast gezet; projecten voor de bouw van grensversperringen waren maar voor een vierde deel uitgevoerd. Men was wel bezig, de bestaande vliegvelden uit te breiden en nieuwe aan te leggen, maar daar was uit voortgevloeid dat de in het westen aanwezige jagers en bommenwerpers op een gering aantal vliegvelden geconcentreerd stonden; aan de camouflage was daar maar weinig gedaan. De meeste luchtafweerkanonnen waren trouwens onbemand, want een groot deel van het kader van de luchtafweer alsook van de veldartillerie bevond zich in juni voor oefeningen ergens in Wit-Rusland. Er was, tenslotte, geen enkel operatieplan dat met de mogelijkheid van een krachtige aanval uit het westen rekening hield en onder de kaders hadden, aan het eind van de jaren '30, de 'zuiveringen' dermate huisgehouden dat kundige figuren schaars geworden waren.